
Fekete Dávid–Rechnitzer János: Együtt nagyok - Város és vállalat 25 éve

Győr városa már a dualizmus időszakától kezdve újtárra indult az ipari központ szerepért, mely út a 20. század első felére révbe ért, erőteljes ipari koncentrációt magával hozva. A hadiipar, az élelmiszeripar, a textilipar oszlopai voltak a város gazdaságának, de külön kiemelendő a Magyar Vagon- és Gépgyár, amelyet 1896-ban alapítottak. Bátran kijelenthetjük, hogy a Vagongyár működésével Győr járműipari központtá vált, melynek méltó betetőzése volt az Audi 1993-as betelepülése Győr városába. Az Audi a világ legnagyobb motorgyárát és egy teljes vertikumú járműgyárat épített ki Győrben, melynek révén a város a globális városhálózat részévé avanszált.

Mindez több, mint 25 éve kezdődött, és az azóta eltelt negyedszázad formálta, csiszolta a város gazdasági szövetét, a nagyvállalat és a nagyváros kapcsolata új szinergiákat teremtett, együtt építették tovább Győr ipari és városi fejlődéstörténetét, hogy e jubileumi pillanatban ne legyen túlzó azt mondani, hogy ma már a város és vállalat „együtt nagyok”.

Fekete Dávid és Rechnitzer János könyve (Fekete–Rechnitzer 2019) e 25 év feldolgozása, melynek értékét az is növeli, hogy megelőző kutatások sora – melyek a járműiparral és a járműipari régiókkal foglalkoztak – támasztotta alá kiváló munkákkal, tanulmányokkal a könyvben megfogalmazott ismereteket, megállapításokat, mely kutatásokról olvashatunk is e munkában. Mintegy leltárszerűen elénk tárul az elmúlt évek kutatási láza, mely vizsgálta a magyar és térségi pozíciókat a kelet-közép-európai járműipari térségek viszonylatában. Elemezték a járműipari beszállítói hálózat sajátosságait hazai és makrorégiós dimenzióban, az autóiipari nagyvállalatok telepítési tényezőit, valamint a „Győri Járműipari Körzet, mint a térségi fejlesztés új iránya és eszköze” című kutatási programban egy járműipari körzet működési modelljét is feltárták. Végül a fókusz empirikus szinten a győri térség vizsgálatára helyeződött, melyen belül az Audi helyi társadalmi és gazdasági kapcsolatokra gyakorolt hatása is görcső alá került.

Az Audi 25 éves jelenlétével foglalkozó kutatás 2017-ben kezdődött, amikor is a nagyvállalat beágyazódási folyamatát kezdték vizsgálni. Azonban a beágyazódás nemcsak régiós kontextusban értendő, hanem makrogazdasági szinten is, ebből következően került fókuszba az Audi nemzetgazdasági versenyképességre való hatásának elemzése is. Lokális hatásai – helyi gazdaságra, helyi háztartásokra, helyi üzleti életre gyakorolt hatása – nem kerültek el a kutatók figyelmét.

A könyv szerkezetileg tagolható elméleti, valamint gyakorlati fejezetekre, az Audi világgazdasági és makrogazdasági szerepének ismertetésére, valamint lokális jelenlétének különböző vetületei tárgyalására. Külön fejezetet kap a győri gyár fejlődésének bemutatása, valamint maga a város, Győr bemutatása társadalmi és gazdasági aspektusokból, mely fejezet után a nagyvállalat és a város együttes szerepeltetése látható, együttműködésük eredményei, hatásai kerülnek górcső alá. Végül a szerzők a jövőbe tekintenek, a járműiparra vonatkozó trendeket vizsgálják, irányokat, változásokat, melyekre lehetséges scenáriókkal kívánnak válaszolni. Kvintesszenciaként kapjuk a szerzőktől egy nagyvállalat városi beágyazódásának képletét, melyet tanácsokkal és ajánlásokkal egészítenek ki.

Tekintve, hogy a város és vállalat kapcsolatában a nagyvállalat beágyazódása befogadó városába elsőrangú kérdés, a könyv első szakaszában gazdag fejezetet olvashatunk a nagyvállalati beágyazódás folyamatáról, hatásokról, ellenhatásokról. A szerzők kifejtik, hogy e folyamat legfontosabb eleme a humán erőforrás, illetve az ahhoz kapcsolható munkahely-teremtés, lokális, illetve térségi foglalkoztatás javítása. A megtelepedési folyamat sikerességét alapvetően befolyásolja a már korábban kialakult lokális munkakultúra, a nagyipari munkarendhez való alkalmazkodás képessége. A lokális gazdasági bázis a beágyazódás második dimenziója. Itt a helyi gazdaság szerkezetére kell gondolni, mely minél sokszínűbb, annál gazdagabb termelési, fejlesztési együttműködések alakulhatnak ki. A nagyvállalat betelepülése magával vonja a beszállítók egy csoportjának megjelenését, valamint új szolgáltatók is bekapcsolódnak az együttműködési relációkba. A nagyvállalat beágyazódása hatással van a helyi piacokra és fogyasztásra, a lakáspiacra, a fogyasztás tereire, minőségére, de még a kultúra kínálati elemeire is. Majd a nagyvállalat jelenlétének hatása a lokális társadalom egészében is érezhetővé válik, valamint a nagyvállalat lokális közösségekkel való kapcsolataiban is megtapasztalható. Végül a nagyvállalat helyi kormányzattal való kapcsolata is lényeges eleme a beágyazódási mechanizmusnak. E beágyazódási mechanizmus szakaszokra bontható, mely stációkat ismertetik a szerzők.

Az elméleti megalapozás után a monográfia az Audi győri vállalatára helyezi a hangsúlyt, illetve annak világgazdaságban és nemzetgazdaságban betöltött szerepére. Maga az Audi-konzern a világgazdaságban rendkívüli pozíciót tölt be, hozzávetőlegesen a BMW vagy a Daimler teljesítményével azonosan. A VW-konzern pedig – amelynek része az Audi AG – a globális járműipar vezető szereplője, a világ legnagyobb járműgyártó vállalatai között foglal helyet. Ebből következően az Audi Hungaria egy „előkelő család” tagja, melynek hazai jelenlétére Győr városa méltán lehet büszke. Fontosságát az adja, hogy a motorgyártó kapacitások majdnem egészét a győri üzem gyártja az Audi AG-n belül. Illetőleg a harmadik legnagyobb létszámmal is büszkélkedhet az Audi AG többi telephelyének viszonylatában.

A szerzők részletes képet festenek továbbá a konzern valamennyi tagjára vonatkozó gyártási, foglalkoztatási adatokról, a két német telephely

központi szerepéről. Kiemelésre kerül ugyanakkor a győri leányvállalat újdonságainak részaránya a konzernen belül, amelyek főként az elektromos meghajtáshoz kapcsolódnak. Foglalkoznak a szerzők az Audi Hungaria Kelet-Közép-Európában, illetve a térség feldolgozóiparában elfoglalt pozíciójával, mely alapján e makrotérség második legnagyobb feldolgozóipari vállalatának tekinthető. A szerzőpáros felhívja a figyelmet, hogy a járműipar Kelet-Közép-Európában szintén előkelő helyet foglal el a gazdasági ágak között, illetve maga a nagytérség is élen jár a gazdasági növekedés tekintetében az Európai Unió tagállamainak relációjában. Hazai kontextusban pedig az Audi makrogazdasági hatásai, illetve hazai vállalatok közötti pozíciója kerültek bemutatásra.

Ezek után egy egész fejezetet olvashatunk a győri gyár történetéről, mérföldköveiről, fejlődéséről, mely történeti rész a beruházásról megszületett döntéstől vezet végig az olvasót egészen napjainkig. Maga az ágazat – járműgyártás – már több, mint száz éve jelen van a városban, mely Győrt, mint lehetséges telephelyet az Audi számára felértékelte. Azonban több folyamat is közrejátszott a német anyavállalat telephely-választási döntésében. Egyrészt az Audi AG tömeges motorgyártásának kellett újabb kapacitásokat keresni, másrészt a Kelet-Közép-Európa országaiban lezajló rendszerváltás piacok megnyitását tette lehetővé a nyugati vállalatok számára. Győr a nyugati és keleti irányban kedvező adottságai miatt is relevanciát élvezett, de a magyar munkaerő képzettségét és elkötelezettségét sem hanyagolták el, mint telepítési tényezőt.

A műben a telepítési tényezők teljes köréről képet kapunk, mely befolyásolta az Audi döntését, mind elméleti megközelítésből, mind Győr konkrét adottságait számba véve. E fejezet rendkívül izgalmas történeti beszámoló, mely számos részletet – az olvasó szinte átéli az eseményeket – felfed a múltból, az Audi letelepedése és kiépülése mellett a gyártott modellekről, a Győri Ipari Park fejlődéséről, a vállalat Széchenyi István Egyetemmel kialakuló kapcsolatáról, új szervezetek, intézmények megjelenéséről, valamint azokról a kezdeti, majd folyamatosan újabb és újabb hatásokról, amelyek magát a várost, a városfejlesztést érintették. Maga a gyár belső fejlődési és gazdasági folyamatainak elemzése rendkívüli részletességgel, mikroökonómiai igényességgel, alaposítással íródott. Továbbá a fejezet bemutatja azokat a szereplőket, akik kiváló érzékkel ragadtak meg a város számára rendkívüli lehetőséget.

A monográfia soron következő tárgya a nagyvállalatot befogadó város, Győr városa, illetve annak társadalmi és gazdasági elemzése, bemutatása. Tömör képet kapunk a város népességi folyamatairól, iskolázottságáról, jövedelmi szerkezetéről, valamint a fejezet rávilágítva arra, hogy e folyamatokat a városi fejlődési pálya sajátosságai határozzák meg, illetve befolyásolja a nagyvállalat jelenléte, működése. A gazdaság esetében pedig főként a járműipar sajátosságai, de a gazdaság egészének több vetülete is elemzésre kerül. A népesség alakulásában a rendszerváltás fordulópontot jelent olyan értelemben, hogy más regionális központoktól eltérően a dezurbanizációs tendenciák mérsékeltbbnek bizonyultak Győrben

a 1990-es évek folyamán. Ezenkívül a vándorlási különbözet is pozitív hatásokkal befolyásolta a város népességszerkezetének alakulását a millennium utáni években. Szuburbanizációs folyamatok mindemellett szintén megfigyelhetők.

A város gazdaságát tekintve a legfontosabb mutatókat vizsgálják a szerzők. Az aktivitási ráta, foglalkoztatottság, munkanélküliségi ráta az országos átlagnál jobb helyzetet mutatnak, illetve jól kirajzolódik a város iparvárosi jellege a város gazdaságszerkezte láttán. Magas fokú a diplomások aránya a városban, országos átlagot meghaladó mértékben. A szerzőpáros a társadalmi rétegződés területi relációt is feltárja. A jövedelmek tekintetében az elmúlt két és fél évtized pedig szintén javuló tendenciát hozott magával Győrben. A gazdaságszerkezetben viszont jelentős változásokat nem mutattak ki a szerzők, azonban új szolgáltatói tevékenységek megjelenését regisztrálták. Ugyanakkor szépen látható az Audi foglalkoztatási és árbevétel szerinti jelentősége a győri vállalkozások, a győri gazdaság relációjában, illetve a járműipar erős pozíciója több vonatkozásban is.

A könyv talán legizgalmasabb része a nagyvállalat és a nagyváros, az Audi és Győr együttműködésének, összekapcsolódásuk hozadékainak bemutatása. Egymásra hatásuk elindított egy sor folyamatot, amelyek láncszerűen bontakoztak ki. Hatások garmadája következett, amelyek számos területen jelentkeztek. A foglalkoztatás, oktatás-képzés, a helyi gazdaság és városi költségvetés, a lokális piac, a fogyasztás, a helyi társadalom, a városfejlesztés mind-mind impulzusokat kaptak, e területek változásokon mentek keresztül a nagyvállalat és a város együttműködéséből fakadóan. Részletes képet kapunk a szerzőktől, hogy az elmúlt 25 évben hogyan alakult, finomodott az oktatás-képzés Győr városában, hogyan alkalmazkodott a képzési rendszer a gazdaság új követelményeihez. Számos szakképzési, oktatási együttműködés bontakozott ki, a duális képzés teret nyert, illetve az Audi maga is saját képző intézményt hozott létre, melyet egyszerűen csak Audi-iskolának hívnak. Természetesen a Széchenyi István Egyetemmel is kooperáció alakult ki, minek a következtében a járműgyártás területéhez kapcsolódóan új elemek, intézmények születtek az Egyetem berkein belül.

A gazdasági hatások számos dimenzióban jelentkeztek a nagyvállalat letelepedése után: a város költségvetésének bevételi oldala az iparűzési adó révén jelentősen megugrott, az Audi 2008-tól kezdődő adózási kötelezettsége kiemelkedő bevételi forrást jelentett. Ugyanakkor a helyi adóbevételek között az építményadó és az idegenforgalmi adóból származó bevételek is rendre emelkedtek a rendszerváltás utáni évtizedekben, mely utóbbi az üzleti turizmus erősödéséből is fakadt. Az Audi természetesen a beszállítói hálózat alakulására is befolyással volt, a szériabeszállítók és szolgáltató beszállítók köre kiépült, magyar beszállítókat is magában foglalva, illetve magas minőséget követelve. A helyi piac és fogyasztás, de főként a lakáspiac tapasztalt jelentős változásokat az utóbbi két évtizedben. A helyi társadalom, Győr társadalma, lakossága az Audi által vonzott munkaerővel növekszik, kulturális értékrendszerük hatással van a helyi társadalom egészének értékbázisára. Az „audis munkavállalók” demográfiai jellemzőiről is részletes képet kapunk a monográfiában. Fontos kiemelni, hogy a lakosság jelentős

hányada (majdnem fele) valamilyen kapcsolattal rendelkezik az Audi nagyvállalattal, és pozitívan értékelik az Audi hatásait a városban.

Idővel az Audi és az ipari park szerepe, hatásuk figyelembevétele megjelenik a város fejlesztési stratégiáiban, illetőleg a beszállítói fejlesztések támogatása is előtérbe kerül a gazdasági miliő erősítése által. További hatásokat regisztrálhatunk az Audi vonatkozásában a közlekedésfejlesztés területén – az Audihoz közvetlenül kapcsolódó beruházások több, mint 30 milliárd forintra rúgnak –, amelyeket a szerzők részletesen tárgyalnak. Majd a város-rehabilitációs tevékenység pontos részleteiről és lépéseiről kapunk teljes képet eljutva a gazdaságfejlesztés és gazdasági kormányzás területéig, amelyek Győr városában az elmúlt 25 évben rendkívüli módon kibontakozott. A szerzőpáros nem hanyagolja el az Audi társadalmi felelősségvállalásának kérdéskörét, bemutatják a nagyvállalat azon szponzori tevékenységét, amelyet az elmúlt időszakban kifejtett. Emellett részletes képet kapunk a cég a környezet megóvásáért, saját károsanyag-kibocsátásának mérsékléséért tett erőfeszítéseiről, lépéseiről.

Végül a könyv egy ingoványos talajra lép, a jövőt kutatja, a lehetséges trendek, irányok és utak számbavétele történik. A szerzők arra tesznek kísérletet, hogy a gazdasági, társadalmi és politikai környezet változásaiban elhelyezzék a járműipart, annak jövőbeli relációit. Számos trendet jelezhetünk előre, amelyeket a napjainkban észlelt technikai innovációk generálnak. Ezek a technikai újdonságok – mesterséges intelligencia, robotizáció, automatizáció – a járműipar berkein belül természetesen érzékelhetők, az önvezető járművek, az elektromos meghajtás a közeljövő (vagy inkább a ma) újításai. A változások ugyanakkor a társadalomban is elindulnak, a demográfiai szerkezet, a városi népesség aránya átalakul. Elmozdulnak a globális gazdaság súlypontjai, a klímaváltozás elkerülhetetlen, melynek mérséklésében jelentős szerepet játszhat az elektromos járművek egyre szélesebb mérvű elterjedése. A digitalizáció, a kiberfizikai rendszerek robbanásszerű változásokat generálnak a termelési rendszerekben, a beszállítói piacokban. E forgatókönyvek eléri az Audi nagyvállalatot is, mely kihívásokkal szemben válaszokkal kell szolgálni. Egyszerre kell megfelelni a fogyasztói igények egyre nagyobb nyomásának, valamint a fenntarthatóság követelményeinek, mely sokszor kudarcba fullad. Ugyanakkor a nagyvállalat stratégiával vérteti fel magát e kihívásokkal szemben. Ugyanígy a másik nagyrendszer, a város, Győr városa szintén alanya e változásoknak, a jövő viszontagságainak.

A szerzőpáros két forgatókönyvet is bemutat, melyek a jövő lehetséges irányait képezik le. A szerzők alapvetően optimisták, az Audi további (legalább 2030-ig tartó) jelenlétére számítanak, hiszen a nagyvállalat beágyazódása lezajlott, a városi világba való integrációja töretlen, ebből fakadó szimbiózis nem törhető meg. Győr, a város, erőteljes talapzat, mely hagyományiban erős ipari értékekkel bír, kiépült infrastruktúrával, munkakultúrával egyetemben. Ehhez még hozzájárulnak az elmúlt 25 év diverzifikációs törekvései, a sportgazdaság, illetve a kulturális és kreatív ipar fejlesztése felé tett lépések, melyek további rugalmasságot és kapacitást adnak a városnak esetleges válságok kezelésére.

A monográfia zárásaként Fekete Dávid és Rechnitzer János megadja egy nagyvállalat nagyvárosi beágyazottságának képletét. Egy olyan összetett hatásrendszer egyenletét, amely közös sikerre viheti a befogadó és befogadott pályáját. Mindezt az Audi és Győr együttműködésének relációjában, az elmúlt 25 év tapasztalatainak, szerteágazó fejlődési mozzanatainak ismeretében teszik. Természetesen a beágyazódás fejlesztési periódusokban zajlott, nem egyik pillanatról a másikra. Viszont mára megvalósult, a mögöttünk lévő negyedszázad pedig mind a nagyvállalat, mind a nagyváros számára igazi sikertörténetként azonosítható. Mi kellett mindehhez? A szerzők ráadásként megadják a választ, mikor is pontokba szedik a legfontosabb feltételeit egy valódi nagyvállalati beágyazódásnak, amely tapasztalatokat ajánlásként vehetnek más városok döntéshozói, akik egy hasonlóan izgalmas és grandiózus gazdasági megújulás előtt állnak egy nagyvállalat letelepedése kezdetén, hogy ott is, máshol is azt mondhassák majd negyedszázad múltán, hogy város és nagyvállalat EGYÜTT NAGYOK!

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Fekete Dávid-Rechnitzer János (2019): Együtt nagyok - Város és vállalat 25 éve. Dialóg Campus Kiadó, Budapest.